

Het schrijven van een boek in de Middeleeuwen

Meer dan 500 jaar geleden woonde ergens in een klooster een aantal monniken. Een van deze monniken, broeder Martinus, kreeg de opdracht om voor een rijke heer een prentenboek te maken. Kloosterlingen waren in deze tijd vaak één van de weinigen die konden lezen en schrijven. Het (over)schrijven van boeken was één van hun belangrijkste bezigheden. De eerste letters van een hoofdstuk, en soms zelfs een hele bladzijde, werden mooi versierd. Zo'n versiering noemen we een miniatuur. Een miniatuur werd met gekleurde inkt en goud- of zilververf gemaakt.

Broeder Martinus had de volgende schrijfbenodigdheden nodig:

- schelpen met gekleurde inkt
- een kruikje met goudverf
- een doosje met goud en een met zilver
- penselen
- een passer
- een pennenmes
- een radeermes om fouten mee uit te krabben;
- een liniaal
- een stijfje lood om lijnen op het perkament te trekken

Twee glazen kommetjes met rode en zwarte inkt staken in openingen op de lessenaar. Bij heel fijn werk werd een vergrootglas gebruikt. Het perkament, de inkt, de pennen, de penselen, de verf en zelfs het

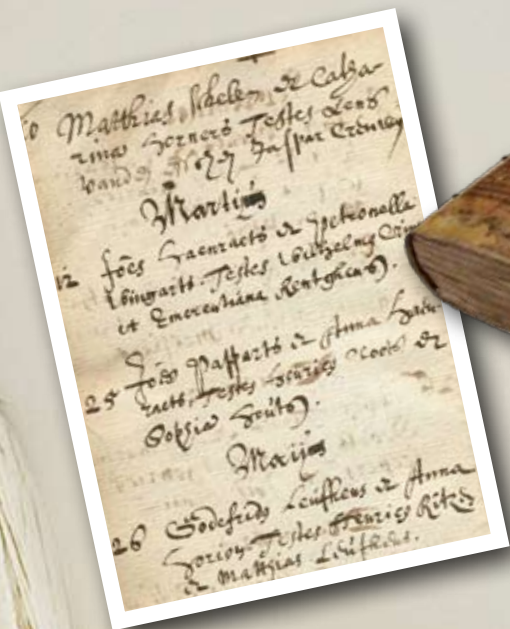
goud- en zilverblad werden zoveel mogelijk in het klooster vervaardigd. Het perkament, waarop geschreven werd, werd van dierenhuid gemaakt. De pennen werden vervaardigd van ganzenveren.

In het laboratorium trokken de broeders de inkt uit galnoten. Dit zijn knikkerachtige bolletjes op eikenbladeren waarin de larf van de galwesp leeft.

[Je kunt zelf ook nog deze middeleeuwse inkt maken. Sla de galnoten (waar de wesp uitgevolgen is) stuk, stop ze in een lege jampot, voeg water en een roestige spijker toe. Laat dit een dag staan en je hebt inkt!]

De verf werd bereid uit plantensappen. In de smederij werden de zuiverste gouden en zilveren muntstukken net zolang gehamerd en geplet totdat ze zeer dun waren. Met

Na vier jaar van onvermoeide arbeid voltooiden broeder Martinus en zijn collega-broeders het boek.
[Bron: Jongh, J.W. van. Schoolplaten voor de vaderlandsche geschiedenis. Groningen, Den Haag: J.B. Wolters.]

eiwit kleefde broeder Martinus het goud- en zilverblad aan zijn tekeningen vast. Het schrijven was een zeer geduldig en toch ook zwaar werk. De broeders zaten de gehele dag in een ongemakkelijke houding gebogen over het boekwerk. De uitdrukking 'monnikenwerk' is hierop terug te voeren. Het betekent immers dat je veel geduld moet hebben om een bepaald werk te verrichten.

Het boek leek niet op de boeken die wij nu kennen, maar bestond uit diverse boekrollen. Het perkament werd aan één kant beschreven. Om het ongeschonden te kunnen bewaren, rolde men het op een kleine houten stok met een handvat. De rol werd uiteindelijk dichtgebonden. Verschillende rollen, die elk een nummer kregen, werden rechtop in een ronde doos gezet. Dit werd een boek genoemd.

MEER INFORMATIE

Het Stadsarchief Heerlen, sinds 1924 gemeentearchief van Heerlen, is met ingang van april 2006 Rijckheyt geworden. Zij is het gemeentearchief voor Brunssum, Heerlen, Nuth, Simpelveld, Voerendaal en Gulpen-Wittem. De studiezaal van Rijckheyt is geopend van dinsdag tot en met vrijdag van 10.00 tot 17.00 uur en op zaterdag van 12.00 tot 16.00 uur. Kijkt u eens op www.rijckheyt.nl voor meer informatie.

Rijckheyt
centrum voor
regionale geschiedenis